

Cal reformar la Seguretat Social. Però, ¿com?

/ Francesc i Giscar

La Seguretat Social, en crisi

La reducció de les pensions no n'és la solució

Els experts oficials, habitualment, tracten els problemes de la Seguretat Social assenyalant el greu perill de fallida financera del sistema i blasmant el creixent percentatge que suposa en el PIB.

Amat SÁNCHEZ
Gustau MUNOZ

Hi ha crisi en la Seguretat Social pel desequilibri, cada vegada major, entre ingressos i despeses, que l'aportació de l'estat no pot cobrir sense agreujar encara més el dèficit públic. D'altra banda, el pes creixent que suposa en el conjunt de l'activitat econòmica els apareix com un llast, com una amenaça al bon funcionament del sistema d'economia de mercat.

Les tendències neoliberals d'adaptació a la mutació econòmica en curs, que tenen molta força, dubten, si no de la persistència com a tal de la Seguretat Social —desmantellar-la fóra una tasca excessiva— sí, almenys, del seu creixement. ¿i per què? Dues en són les raons bàsiques: un sistema global de Seguretat Social entra en contradicció amb l'economia lliure de mercat, i això genera tensions econòmiques i disfuncions ideològiques i, d'altra banda, en eixamplar-se, engoleix camps d'activitat (per exemple, medicina privada o fons de pensions) molt abellidors per a la iniciativa particular com a font de negoci, de profit.

El sistema actual no funciona

La Seguretat Social actual presenta un panorama altament insatisfactori, des de tots els punts de vista. Les pensions, les grans culpables de tot, segons la versió oficial, són insuficients en molts casos. Junta-ment amb pagues de misèria, ens trobem amb situacions que afavoreixen el frau i l'abús. Manca un sistema universal de pensions assistencials. No hi ha una correlació justa entre cotitzacions efectuades al llarg de la vida laboral i pensions obtingudes. Les prestacions familiars han sofert una llarga degradació, i són avui marginals. És el mateix cas de la co-

bertura de la desocupació laboral, que és insuficient i, a més, decreixent, en un embolic on conviuen el frau i l'abandó més totals.

D'altra banda, l'assistència sanitària pateix de mals reiteradament denunciats, i és una font d'ineficiència i de frustració per a metges i malalts. Aquest sector s'enfronta avui al repte de la universalització i l'augment de les seues prestacions (incorporació de la psiquiatria, del tractament a toxicòmans, dels dentistes) i al capgirament del seu concepte inspirador, amb la incorporació de funcions bàsicament preventives, de promoció de la salut integral. Davant l'absència d'una iniciativa pública global, la Seguretat Social, finançada fonamentalment amb les quotes dels afiliats, esdevé la institució de base a partir de la qual caldrà afrontar aquests problemes.

Les dades del problema

Les xifres ho diuen ben clarament. Hi ha un desequilibri financer en la Seguretat Social que pot arribar a ser dramàtic. Entre 1977 i 1984, l'augment del volum global de les pensions determinà que les prestacions econòmiques de la Seguretat Social s'incrementassen en un 21 %. El PIB, en el mateix període, només augmentà un 15,7 %. Mentre que l'assistència sanitària tingué una evolució moderada en aquests anys (un 15,2 % d'augment), les prestacions econòmiques passaren de suposar el 56,8 % de la despesa total de la Seguretat Social a representar-ne el 67,8 %. El problema està, doncs, des d'aquesta estreta perspectiva, en l'evolució de les pensions.

És clar que no hi hauria motiu d'alarma si els in-

gressos fossen igualment creixents. Tanmateix, s'observa una reducció de la taxa de creixement de les cotitzacions (28 % en 1978, 8 % en 1984), fet que determina que la cobertura, per mitjà de cotitzacions de la despesa total del sistema, haja passat del 92 % en 1977 al 77 % en 1984. L'aportació estatal ha de créixer, doncs.

Ara bé, el pressupost de l'estat no té entre les prioritats bàsiques les transferències socials. D'altra banda, la provisió addicional d'ingressos via reforma fiscal ha estat aturada. ¿Per què no creixen els ingressos autònoms de la Seguretat Social? D'una banda, la limitació de l'augment de la població que cotitza i l'increment insuficient de les cotitzacions; de l'altra, la presència de fortíssims dèficits en el *règim especial agrari* (339.787 milions de pessetes en 1980; 434.361, en 1982, i 551.629, en 1984).

El futur no és gens aflagador. Totes les previsions determinen un desequilibri creixent. La població laboral ja no augmenta i presenta, per contra, taxes d'activitat decreixents. Hi ha la presència d'una franja consistent d'economia submergida que no paga a la Seguretat Social. Augmenta la població de més de 65 anys (futurs pensionistes) i es redueixen els grups de menor edat (futurs cotitzants). Així, l'evolució de la relació cotitzants/passius presenta perfils alarmants.

Si no augmenta la població cotitzant, tampoc no poden créixer les cotitzacions unitàries sense fer minvar l'ocupació. De fet, per a fomentar-la, diverses vegades s'han reduït els tipus de cotització, sense que els resultats hagen es-

tat els esperats: l'atur ha continuant creixent.

La proposta del govern

La reforma que proposa el govern ha suscitat fortes discrepàncies entre els participants en la negociació, UGT i CEOE (òbviament, per raons ben diferents) i, fins i tot, dins del mateix PSOE. La consegüent contestació social ha començat a veure's reflectida, també, en la modificació pos-

terior d'algunes mesures inicials (s'ha abandonat, per exemple, el càlcul de les pensions sobre la base de les cotitzacions de tota la vida activa), per la qual cosa és possible que es produeixen nous canvis o, fins i tot, la retirada de la proposta.

Els objectius bàsics del govern són aconseguir un equilibri durador entre ingressos i despeses, integrar els serveis sanitaris i socials

i universalitzar-los, possibilitar un finançament equitatiu i suficient de la SS, millorar-ne l'aparell organitzatiu i estimular la constitució de règims complementaris, públics i privats.

Aquests principis es concreten en la configuració d'un sistema de SS amb tres nivells: contributiu (finançat per les cotitzacions), no contributiu (finançat per l'estat i generalitzat) i lliure-complementari (bàsicament privat i que caldrà fomentar). Aquesta reforma (llogada, d'altra banda, amb una Llei de Sanitat encara no concretada plenament ni relacionada amb la resta de la proposta) haurà de centrar-se en la reforma del sistema de pensions, i és en aquest punt on el govern ha fet especial èmfasi.

Les pensions esdevenen el nucli de la reforma financera que es pretén. Això implica que l'estat només finançarà les pensions assistencials —mínimes—, mentre que la resta haurà d'autofinançar-se amb les cotitzacions. La concreció d'aquesta idea, que ha suscitat una forta inquietud social, suposa diversos ajustos respecte a la situació actual, que impliquen, d'una banda, retocs importants d'algunes prestacions actuals (entre els quals destaca la supressió de la pensió de viudetat als menors de 45 anys), i de l'altra, la introducció de la revaloració automàtica de les pensions, en funció de l'IPC previst.

Tanmateix, el fet més cridaner d'aquest projecte és l'enduriment de les condicions per a accedir a les pensions (cotització mínima de 15 anys), la introducció de noves modalitats, amb la possibilitat d'ajornar l'edat de jubilació, i sobretot, la reducció de la pensió efectiva, per

Pensió mitjana mensual (31-XII-1983)

Règim general	27.433
Règim autònoms	20.361
Règim agrari	21.359
Règim del mar	26.370
SOVI	14.752
Total	23.010

Saldo financer dels règims de la SS (1984) (en milions de ptes)

Règim general	91.160
Règim Especial Agrari	-551.629
Règim Especial Carbó	-28.445
Règim Especial Mar	-34.265
Altres règims especials	-86.936
Accidents de treball	41.676

Despeses de protecció social en relació al PIB (en %)

	1970	1981
Alemanya	21,5	29,5
Holanda	20,8	31,7
Luxemburg	16,4	27,1
Dinamarca	19,6	29,3
Bèlgica	18,5	30,2
França	19,6	27,2
Gran Bretanya	15,9	23,5
Itàlia	17,4	24,7
Irlanda	13,2	—
Espanya	9,5	17,7

l'ampliació del període considerat per a determinar-ne la base —8 anys enfront dels 2 actuals— i la fixació d'un percentatge encara no determinat sobre aquesta (entre el 8 i el 16 % de reducció).

En definitiva, sembla clar que l'opció del govern per a la reforma s'ha centrat fonamentalment en la reducció pura i simple de les pensions. Davant la formulació d'alternatives més complexes i de més compromís social i polític, s'ha optat obertament per una reducció del sistema públic de Seguretat Social i per la via lliure a la privatització dels segments més rendibles (pensions i una

part de l'assistència sanitària); de manera que l'estat es reserva els nivells de menors possibilitats de rendiment. Si més no, aquesta opció manca d'imaginació i ha fet del retall de les pensions el cavall de batalla per a millorar una situació delicada, però gens dramàtica. Es pretén, doncs, retallar unes pensions que ja són actualment molt reduïdes.

Una altra manera d'enfocar el problema

Caldria suggerir algunes de les línies fonamentals per a una veritable reforma del sistema de la SS. Aquesta reforma, en pri-

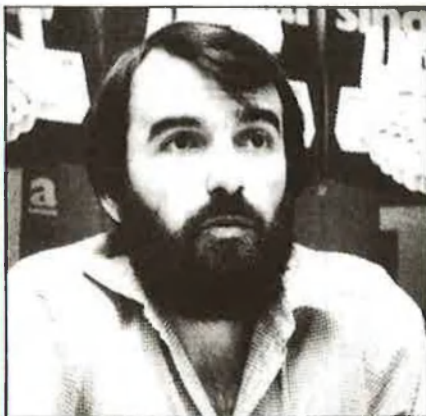
mer lloc, hauria de ser integrada, i caldria que contemplés adequadament la relació amb la reforma sanitària; també, hauria de partir d'una defensa forta i efectiva del sistema públic de la Seguretat Social, més enllà del verbalisme privatitzador.

Per tal de solucionar els problemes financers cal, en primer lloc, un augment de l'aportació de l'estat al pressupost de la SS. Aquesta idea (ja incorporada al programa del PSOE, que es proposava de duplicar-la entre 1982 i 1986, i només l'ha incrementada fins ara en 6 punts) es justifica pel reduït nivell actual i, fona-

mentalment, pel fet que la SS realitza funcions protectoras que hauria d'assumir l'estat (hi destaquen la sanitat, els serveis socials i les transferències de rendes implícites en el règim agrari), el qual ha de revisar les prioritats. Això hauria d'acompanyar-se d'una major progressivitat del sistema fiscal.

D'altra banda, no es pot oblidar la necessitat de racionalitzar-ne la gestió, de lluitar eficaçment contra el frau i la morositat en les cotitzacions, d'incrementar el control i el rigor en la concessió de les pensions, de perfeccionar les incompatibilitats entre les prestacions.

Patronal i sindicats, en contra

Antoni Cebrian (UGT)

Lluís Espinosa, Federació Empresarial Metal·lúrgica

Antoni Montalbán (CCOO)

EL TEMPS ha polsat les opinions de distintes forces socials. El secretari general d'UGT del País Valencià, Antoni Cebrian, declara: «la SS ha d'atendre dues situacions: assignar recursos per als qui no en tenen, a través d'un mecanisme de solidaritat, i cobrir la garantia de rendes substitutives per als treballadors i les seues famílies, quan les perden per atur, incapacitat, vellesa o mort. La iniciativa privada ha de *complementar* l'actuació dels poders públics —no substituir-la—, sense minvar els cabals públics per la via de la fiscalitat».

Per a Lluís Espinosa, secretari general de la Federació Empresarial

Metal·lúrgica Valenciana, «el projecte de reforma ni és reforma ni és projecte. Oblida les cotitzacions, les prestacions sanitàries, la medicina assistencial i les mútues d'accidents laborals. Caldria fer marxa arrere i recomençar la discussió. L'alternativa és una SS bàsica per a tots els ciutadans, amb càrrec als impostos generals i amb uns mínims que eviten necessitats educatives, de malaltia i d'alimentació. A partir d'això, estem per la desaparició de la SS i la creació de companyies empresarials per a desfer el desgavell.»

El secretari general de CCOO-PV, Antoni Montalbán, pensa que «cal

millorar les prestacions sanitàries que rebem, deficientes i inhumanes, i incrementar les pensions més baixes. La reforma que propugnen els empresaris no és aquesta. Ells pressionen perquè el govern els rebaixe les quotes i done llum verda als fons de pensions privats. I els treballadors tenim el problema que el govern demostra més sensibilitat per les demandes i les exigències patronals que no per les nostres. Ja ha passat en els salaris i el mercat de treball, i podria passar en això. La reforma ha de contemplar les prestacions sanitàries i econòmiques, amb un Servei Nacional de Salut i equiparant les pensions més baixes amb el salari mínim».